

وظایف زن نسبت به مرد از دیدگاه اسلام

مریم آذریان

چکیده

زن و شوهر با قرارداد ازدواج، حقوق و تکالیف مختلفی نسبت به یکدیگر پیدا می‌کنند. در حقوق اسلام و ایران اصل استقلال مالی زوجین مبنای روابط مالی زوجین است و هر یک از زن و شوهر در اکتساب و تصرف اموال خود استقلال کامل دارند. از مهم‌ترین مورد از وظایف زن در زندگی خانوادگی، رضایتمندی و قناعت است. بدون این دو خصلت، حتی مرقه‌ترین زندگی‌ها نیز لذت‌بخش نخواهد برد. برای رسیدن به رضایت و قناعت، براساس فرمایش امیر مؤمنان (ع) باید به زندگی پایین‌تر از خود نگاه کنیم. زندگی حضرت فاطمه زهرا (س) الگوی خوبی در این زمینه است. دومین مورد از وظایف زن که نقش مهمی در زندگی دارد، این است که بانوان امین زندگی شوهر خود باشند. امین بودن زن در غیاب شوهر، در قرآن کریم به‌عنوان یکی از ویژگی‌های زن صالح یاد شده است. تربیت فرزندان صالح و رسیدگی به امور خانواده از بالاترین کارهایی است که زنان باید صبر و تحمل آن را داشته باشند. یکی از بهترین راه‌های جلب رحمت و عنایت الهی همین است. باید به اشتغال زنان به‌عنوان یک ارزش نگاه کنیم. ارزش مدیریت خانه و تربیت فرزند قابل مقایسه با آن نیست. قسمت عمده‌ای از استحکام پایه‌های زندگی، در گرو رعایت حق شوهر از جانب زن است. در این زمینه زن لازم است فقط و فقط حضرت حق و قیامت را لحاظ کند، و از دست‌گیری از دیگران نسبت به شوهرش، و قبول دخالت اطرافیان بپرهیزد. چه بسا که دیگران در فرمان‌ها و دستورات خود در خطا و اشتباه باشند، یا نسبت به جمال و جلال زندگی و امنیت زن و شوهر نظر سوئی داشته باشند.

کلیدواژه: ازدواج، وظایف، زندگی، خانواده

مقدمه

زنان در اسلام از جنبه‌های مختلف سیاسی، حقوقی، اجتماعی و درون دینی (اعتقادی، تاریخی و فقهی) مورد توجه قرار گرفته‌اند. قرآن به عنوان کتاب مقدس مسلمانان، در موضوع زنان و احکام آن‌ها، سخنان بسیاری دارد. بر همین اساس یکی از سوره‌های قرآن درباره زنان است که به سوره نساء شهرت دارد. سوره مریم نیز دیگر سوره قرآن است که به نام یک زن نام‌گذاری شده است. در قرآن فقط از یک زن (مریم) نام برده شده است. به‌طور کلی قرآن در ۱۹۶ آیه مستقیماً درباره زنان سخن گفته است. در متن قرآن، آفرینش نخستین زن (حوا) مشابه و همزمان با آفرینش نخستین مرد (آدم) توصیف شده است. دیدگاه قرآن و اسلام نسبت به زنان همواره محل انتقادهای فراوانی بوده است. اسلام به عنوان یک دین، ازدواج را امری مهم تلقی می‌کند و به آن توصیه کرده است. در قوانین اسلامی، طلاق منفور است و موجب ناراحتی خدا توصیف شده است. ازدواج در اسلام با شرط عقل، بلوغ و اختیار صورت می‌گیرد. البته در صورت باکره بودن زن (و در صورت زنده بودن پدر یا پدر بزرگ) اذن پدر هم شرط است. (اجازه پدر تنها برای زن شرط است). پس از ازدواج، بار مالی خانواده بر عهده مرد است. در امر ازدواج، از مرد توقع می‌رود تا مالی را به عنوان هدیه که از آن در اصطلاح اسلامی به عنوان مهریه یاد می‌شود، به زن بپردازد. این مال متعلق به شخص زن است و والدین او جز هنگام مرگش حق تصرف در آن را ندارند. پس از ازدواج نیز زن همچنان استقلال مالی قبل از ازدواج خود را داراست و می‌تواند فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی یا اقتصادی خود را بعد از ازدواج با قید شرایطی انجام دهد. همین‌طور در زندگی زناشویی زنان، به اهمیت جایگاه مادرانه تأکید شده است. حق اولاد دار شدن در زندگی مشترک با زن است و مرد در صورت تخطی از خواسته همسر در مورد بچه‌دار شدن، ملزم به پرداخت دیه نطفه می‌شود. حق حضانت و قیومیت در زندگی، به مردان محول شده است. همین‌طور حق طلاق نیز از حقوق مردان است و زنان در مواردی می‌توانند درخواست طلاق خود را به دادگاه‌ها و محاکم شرعی ارائه کنند.

مفهوم شناسی

ازدواج: پیوند زناشویی نیز نامیده می‌شود، یک پیوند فرهنگی و اغلب قانونی/حقوقی به رسمیت شناخته شده بین افرادی به نام همسر یا شوهر است. این پیوند حقوقی تعهداتی را بین افراد پیوند داده شده و نیز بین آنها و فرزندان‌شان و بین آنها و خویشاوندان سببی‌شان برقرار می‌کند.^۱

^۱ www.wikipedia.org

وظایف: وظیفه یا تکلیف گاهی به مفهوم بسیار وسیع برای اشاره به اعمالی (یا حتی خودداری از اعمالی) بکار برده می‌شود که به وسیله قوانینی امر یا نهی می‌شود که بر حوزه‌های مهم زندگی اجتماعی حاکم بوده یا به عنوان قوانین حاکم بر هر نوع هم‌کاری مورد قبول باشند.^۱

زندگی: معنای زندگی، آنطور که ما می‌پنداریم، نشأت گرفته از تأملات فلسفی و دینی و پژوهش‌های علمی در مفاهیمی چون «هستی»، «پیوندهای اجتماعی»، «خودآگاهی» و «خوشبختی» است.^۲

خانواده: در جوامع انسانی، **خانواده** یا **فامیل** (به فرانسوی: *famille*) به گروهی از افراد گفته می‌شود که با یکدیگر از طریق هم‌خونی، تمایل سببی، یا مکان زندگی مشترک وابستگی دارند. خانواده در بیشتر جوامع، نهاد اصلی جامعه‌پذیری کودکان است. سازمان ملل متحد (۱۹۹۴) نیز در آمار جمعیتی خود، خانواده را چنین تعریف می‌کند: «خانواده یا خانوار به گروه دو یا چند نفره‌ای گفته می‌شود که باهم زندگی می‌کنند، درآمد مشترک برای غذا و دیگر ضروریات زندگی دارند و از طریق خون، فرزندخواندگی یا ازدواج، با هم نسبت دارند. در یک خانواده ممکن است یک یا چند خانواده زندگی کنند، تمام خانوارها، هم خانواده نیستند.»^۳

زنان در قرآن

قرآن در ۱۹۶ آیه مستقیماً درباره زنان سخن گفته‌است. این آیات در موضوعات احکام شرعی، آفرینش زنان، زنان بهشتی، زنان اهل کتاب، رابطه زن و مرد، همسررداری، زنان مستضعف، زنان محمد و سایر زنان پیامبران گزارش شده‌اند. آیاتی که به‌طور مستقیم به موضوع زنان می‌پردازند با واژه‌هایی همچون «نساء، إمرأه، ام، مومنات، صالحات، بنات، زوجة، اخت و ...» آمده‌اند. از مجموع ۷۴ آیه قرآن که به زنان شایسته و ناشایست پرداخته‌است، ۶۳ آیه در وصف زنان شایسته و ۱۱ آیه در توصیف زنان ناشایست می‌باشند.^۴ یکی از سوره‌های طولانی قرآن به نام نساء نام‌گذاری شده‌است که مطالب بسیاری را در موضوعات مرتبط با زنان شامل می‌شود. در مجموع قرآن، آیات متعددی با محتوای پندگونه برای نصیحت زنان در خصوص اموری چون ازدواج و روابط نامشروع، احکام ارث و طلاق وجود دارد. سوره دیگری نیز در قرآن به نام مریم نام‌گذاری شده‌است.^۵

^۱ گولد و کولب؛ فرهنگ علوم اجتماعی؛ (محمد جواد زاهدی)

^۲ www.wikipedia.org

^۳ اعزازی، شهلا، (۱۳۸۵)؛ جامعه‌شناسی خانواده: با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، ص ۲۵.

^۴ مرادی خلج، «زنان صالح در قرآن»، بانوان شیعه.

^۵ بنئی و جلالی کندی، «تحلیل مدخل زنان و قرآن»، تحقیقات علوم قرآن و حدیث.

سیمای زنان در قرآن

در متن قرآن، خلقت اولین زن، همچون و همزمان خلقت اولین مرد توصیف شده است. در نقل ماجرای وسوسه آدم و حوا در قرآن نیز، وسوسه به هر دوی آنان نسبت داده می شود و حوا، مسئول وسوسه آدم نبوده و حتی این آدم است که گناه بیشتری را متحمل شده است. با این وجود تفاسیر اولیه قرآن، وسوسه را به حوا نسبت می دهند و از توبه او، کمتر سخن می گویند. این عملکرد مفسران سبب می شود تا عذاب هایی چون درد زایمان و قاعدگی که حوا در پی این وسوسه می بیند، بیشتر جلوه نماید؛ بنابراین دانشمندان کلاسیک مسلمان، اولین زن را تهدیدی برای شوهرش و به طور گسترده برای نوع بشر معرفی کرده اند. بر اساس تفاسیر فمینیستی از آیات مربوط به آدم و حوا، مسئله خلقت حوا از دنده آدم به طور کلی انکار شده است و آن را محصول روایت و خوانش هایی از کتاب مقدس مسیحیان و ترجمه نادرست متن قرآن دانسته اند.^۱ در داستان یوسف و همسر عزیز مصر نیز به حيله های زنانه و اشتیاق آنها به یوسف، مورد اشاره قرار گرفته است تا جایی که یوسف برای رهایی از این نیرنگ ها، زندانی شدن را بر آزادی ترجیح می دهد. اما در نهایت این داستان قرآنی، همسر عزیز مصر که نماد زن خطرناک است، به همسر ایده آل تبدیل می شود و همسر و مادر فرزندان یوسف می شود.^۲

در بیشتر قرآن زنان و مردان با هم برابر تلقی شده اند و دارای وظایف دینی مشترکی هستند. قرآن زن و شوهر را لباس، یاور و جفت یکدیگر لقب داده است. همچنین از زنان به عنوان خلق شده برای شوهرانشان یاد شده است.^۳ قرآن زن و مرد را در آفرینش از جوهر (نفس) واحدی معرفی کرده و فضیلت به جنسیت یا نژاد را نفی کرده است.^۴ در قرآن مشترکاً از مردان و زنان با پسوندهایی چون منافق، مؤمن و بت پرست یاد شده است. بر اساس آموزه های قرآن، زنان همچون مردان موظف به انجام وظایف شرعی هستند و همچون آنان به بهشت یا جهنم می روند. در قرآن، سرنوشت زنان در آخرت، به شوهرانشان مرتبط شده است.^۵ آنطور که در قرآن آمده است، زن و مرد از جهت حیثیت انسانی و قابلیت کسب فضایل اخلاقی و پاداش های اخروی، برابرند و در پاره ای از حقوق، تفاوت هایی بین آنها تأسیس شده است. از این میان می توان به محول کردن سرپرستی خانواده به مردان، جواز تعدد زوجات نسبت به مردان و به صورت محدود و تفاوت هایی در مسائل ارث و شهادت اشاره

^۱ آل عمران، ۵۹

^۲ سعیدی، «حجاب»، دانشنامه جهان اسلام.

^۳ محمدیان و سلحشور، «اخلاق تشریع کیفر برای بانوان»، مطالعات زن و خانواده.

^۴ بستان، «حقوق زنان»، دانشنامه جهان اسلام.

^۵ ضابطی و رشاد، «رویکرد جامعه شناختی به سیاست زنان در صدر اسلام»، پژوهش اجتماعی.

کرد.^۱ طبق مفهومی که از آیه ۱ سوره نساء برداشت می‌شود، نقش مشارکتی زن در تولید نسل، نقشی جوهری و اساسی تلقی شده‌است.^۲ روث رودد در دانشنامه قرآن، گزارش می‌کند که عادت ماهانه زنان در قرآن «ناپاکی» و «بیماری» توصیف شده‌است.^۳ در مقابل منابع اسلامی، دو واژه «اذی» و «محيض» در قرآن را «کراهت» و «ناخوشایندی» دانسته‌اند که یا به محدودیت رابطه جنسی یا ناملایمتی‌هایی چون درد و بی‌حوصلگی در دوران قاعدگی زنان تعلیل خورده‌است. به عقیده و گواه منابع اسلامی، واژه «ناپاکی» در مقابل «نجاست» و «کثیفی» به کار نرفته‌است و به انقطاع خون حیض اشاره دارد.^۴ توصیف زنان به کشتزار در آیه ۲۲۳ سوره بقره، سبب شده‌است تا رودد، زنان را از منظر قرآن به کالا بودن تشبیه کند؛ در حالی که منابع اسلامی، چنین توجیه کرده‌اند که زنان از بابت اینکه نیازمند مراقبت هستند، به کشتزار توصیف شده‌اند.^۵ روث در مجموع، سیمای نمادین زن در قرآن را موجودی «ضعیف، پرخطا و منفعل» می‌داند.^۵

زنان قرآنی

شخصیت‌های زنی که در قرآن به آنها اشاره شده‌است، عبارتند از حوا، مادر و نامادری موسی، همسر عزیز مصر، ملکه سبا، مادر عیسی. از زنان ابراهیم، نوح، لوط و موسی نیز در آیاتی به ندرت یاد شده‌است.^۶ از زنان دیگری که در قرآن مورد اشاره قرار گرفته‌است همسر ابولهب، مادر مریم، خواهر موسی و همسر زکریا را می‌توان یاد کرد. از این میان بیشترین آیات درباره مریم بوده‌است که ۳۶ آیه را شامل می‌شود و کمترین آنها مربوط به همسر فرعون با ۲ بار استفاده در قرآن است. در آیه‌ای از قرآن نیز از دختران شعیب یاد شده‌است.^۷ مفسران سعی کرده‌اند تا از لابلای آیات قرآن، زنان دیگری که آیات در خصوص آنها نازل شده‌است را استخراج کنند. از جمله آنها زینب بنت جحش و عایشه — از همسران محمد — را می‌توان یاد کرد که از لابلای آیاتی چون آیه افک به آنها اشاره شده‌است. از این میان تنها زنی که در قرآن از وی نام برده شده‌است، مریم است. از همسر آدم، در قرآن نامی به میان نیامده‌است و در چند آیه به سرگذشت او پرداخته شده‌است. در داستان آدم و حوا، از زندگی آنها در بهشت یاد شده‌است. در متن کتاب مقدس مسلمانان، وسوسه صورت گرفته به آدم و حوا — هر دو — منتسب شده‌است.

^۱ عیوضی و کریمی، «مشارکت اجتماعی زنان»، دانش سیاسی
^۲ سعیدی، «حجاب»، دانشنامه جهان اسلام.

^۳ پروین و دیگران، «مطالعه تطبیقی طلاق»، پژوهش‌نامه قرآن و حدیث.

^۴ نصیری و زارعیار، «تحلیل زنده‌به‌گور کردن دختران»، پژوهش‌های تاریخی.

^۵ محمدیان و سلحشور، «اخلاق تشریع کیفر برای بانوان»، مطالعات زن و خانواده.

^۶ عیوضی و کریمی، «مشارکت اجتماعی زنان»، دانش سیاسی.

^۷ محقق، «ام‌المومنین»، دایرة‌المعارف بزرگ اسلامی.

حضرت زهرا (س) در پاسخ پدر بزرگوار خود عرض کردند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعَمَائِهِ وَ الشُّكْرُ لِلَّهِ عَلَى آلَائِهِ»^۱؛ یعنی خدا را به خاطر نعمت‌هایش سپاس گزارم و شکر می‌گویم.

گاهی مردان به خاطر انتظارات زیاد همسران خود مجبور به قرض می‌شوند. قرض بنابر شرایط مختلف، مشمول یکی از احکام پنج‌گانه می‌شود. گاهی قرض کردن واجب است و آن در شرایطی است که حیات انسان بستگی به قرض دارد و اگر قرض نگیرد، زندگی او در معرض خطر است، اما گاهی کراهت دارد. در اسلام به قرض دادن سفارش شده، ولی قرض گرفتن مذمت شده است. اگر در زندگی ضرورتی پیش نیامده، شایسته نیست که انسان خود را گرفتار قرض کند.

علت اینکه بحث وظایف زن را از موضوع رضایت و قناعت شروع کردیم و سخن را در این‌باره طولانی کردیم این است که امروزه بخش عمده‌ای از جدایی‌ها و نگرانی‌ها در زندگی‌ها به خاطر رعایت نکردن همین موضوع است. انتظارات و توقعات، زیاد و تحمل‌ها کم شده است. زن و شوهر، تا سختی کمی در زندگی می‌بینند، فکر می‌کنند که بهترین گزینه، طلاق است. تصور می‌کنند که با طلاق و جدایی، آینده بهتری خواهند داشت. اگر بررسی شود، روشن می‌شود که غالب کسانی که پس از طلاق، ازدواج مجدد داشته‌اند، در زندگی دوم نیز دچار گرفتاری‌های دیگری شده‌اند؛ البته نه در همه موارد، ولی غالباً این‌طور بوده است. فکر نکنیم که اگر این زندگی را به خاطر سختی‌ها به هم زدیم، زندگی بهتری در انتظار ماست. به هر ترتیب، زندگی بدون سختی‌ها نیست.

ما كُلُّ مَا يَمْتَنِي الْمَرْءُ يُدْرِكُهُ تَجْرِي الرِّيَاحُ بِمَا لَا تَشْتَهِي السُّفُنُ^۲

خدا کشتی آنجا که خواهد برد اگر ناخدا جامه بر تن درَد

این چنین نیست که همیشه آنچه ما می‌خواهیم بشود و زندگی به میل ما ادامه پیدا بکند. اگر ناخدای کشتی حتی جامه خود را تکه تکه بکند، مسیر باد تغییری نمی‌کند. این هنر انسان است که بتواند مقاومت کند و بر خلاف مسیرها حرکت نماید و سختی‌های زندگی را پشت سر بگذارد.

ازدواج باید ایمان انسان را کامل بکند. شاید این روایت را فراوان شنیده باشید که کسی که ازدواج می‌کند، نیمی از دین او محفوظ می‌شود. «مَنْ تَزَوَّجَ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ»^۳. اما امروزه این نگرانی وجود دارد که خدایی ناکرده به خاطر توقعات زیاد و مشکلاتی که از این ناحیه به وجود می‌آید، به جای اینکه با ازدواج، دین و ایمان ما کامل بشود به دینمان ضربه بخورد. گفته شد که اگر خانم‌ها به مردها فشار آوردند، مردها اگر ایمانی قوی داشته باشند، مقاومت می‌کنند و آسیب‌های روحی می‌بینند و اگر ایمان قوی نداشته باشند، به دنبال راه‌های حرام می‌روند. منشأ بسیاری از حرام‌خواری‌هایی که امروزه در جامعه وجود دارد، همین زیاده‌خواهی‌هاست. درست است که مردان

^۱ مناقب ج ۳: ۳۴۲.

^۲ انسان به هرچه که آرزو می‌کند نمی‌رسد. بادها برخلاف جهتی که کشتی‌ها می‌خواهند می‌وزد.

^۳ شیخ کلیبی، کافی، ج ۵، ص ۳۲۹.

زیادی هستند که خود مایل به حرام‌خواری هستند، ولی بخش عمده‌ای از حرام‌خواری‌ها به‌خاطر فشارهایی است که در محیط خانه به مرد وارد می‌شود.

روایت شده که پیامبر خدا (ص) به خانه امیر مؤمنان (ع) و فاطمه زهرا (س) آمدند. یک سؤال از حضرت زهرا و یک سؤال از امیر مؤمنان کردند. از حضرت زهرا (س) سؤال کردند که علی چگونه همسری برای تو است؟ ایشان عرض کردند: «خَيْرُ بَعْلٍ»^۱ بهترین همسر است. در روایت دیگری نقل شده است که «لَوْ لَا أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ تَزَوَّجَهَا لَمَا كَانَ لَهَا كُفُوٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»^۲ «اگر امیر مؤمنان با فاطمه (س) ازدواج نمی‌کرد، تا قیامت کفو و همتایی برای فاطمه زهرا پیدا نمی‌شد).

اما شاهد سخن، در سؤال بعدی است. وقتی رسول خدا (ص) از امیر مؤمنان پرسیدند که فاطمه چگونه همسری برای تو است، آن حضرت عرض کردند: «نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ»^۳ (خوب یآوری است برای اطاعت خدا!). یعنی فضای خانه را با همه سختی‌ها و گرفتاری‌ها، آن‌قدر زیبا اداره کرده است که این محیط، محیط عبودیت و بندگی است. اگر هیچ آیه و حدیثی در فضیلت فاطمه زهرا نداشتیم، جز همین شهادت و گواهی امیر مؤمنان، برای عظمت این بانوی دو عالم کافی بود.

به هر ترتیب، هر چه در مورد نقش بانوان در این زمینه بگوییم، باز هم کم است؛ چراکه قناعت و صبر و رضایتمندی از زندگی، مهم‌ترین و عالی‌ترین نقشی است که بانوان در زندگی مشترک ایفا می‌کنند.

اشتغال بانوان در بیرون از خانه

به مناسبت بیان وظایف زن در خانواده، خوب است که تذکری هم درباره اشتغال بانوان بیان شود. این موضوع مجال گسترده‌ای می‌طلبد، ولی به‌صورت مختصر در این باره سخن می‌گوییم. باتوجه به فضایی که برای کار زنان در منزل و تربیت فرزندان بیان شد، امیدواریم زنان این کار را با هیچ کاری معامله نکنند. البته گاهی ضرورتی در کار است و خانمی چاره‌ای ندارد جز اینکه در بیرون از خانه به کار بپردازد.^۴

ممکن است زنی به هر دلیل، سرپرست خانواده باشد؛ مثلاً خانواده او بدسرپرست یا بی‌سرپرست باشد و خود او سرپرستی خانواده را برعهده گرفته باشد. البته ناگفته نماند که باید حکومت اسلامی زندگی اینها را تأمین بکند. گاهی هم بانوانی هستند که اشتغالات ضروری دارند؛ مثلاً خانمی که پزشک است و با تخصص خود، زنان را از

^۱ بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۱۷.

^۲ همان، ص ۱۰.

^۳ تفسیر سورة الشعراء، سورة الشعراء (۲۶): الآيات ۸۵ الى ۱۰۸

^۴ صحیفه امام خمینی؛ ج ۷، ص ۳۴۱

مراجعه به مردها بی‌نیاز می‌کند یا خانمی معلم یا استاد دانشگاه است و کاری کرده که دختران ما در مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها نیازی به معلم یا استاد مرد نداشته باشند^۱.

این اشتغال‌ها ضروری است و قابل درک و پذیرش است. سخن ما درباره این‌گونه کارها نیست، اما از این محدوده که بگذریم، نمی‌توانیم الزاماً اشتغال را برای زن یک ارزش بدانیم و اگر زنی شاغل نبود، فکر کنیم که در زندگی خود نقصی دارد. اشتغال به‌خودی خود، برای زنان ارزش نیست. در غیر از مواردی که عرض شد، نباید به‌عنوان یک ارزش به آن نگاه شود.

متأسفانه یکی از آسیب‌های جدی اجتماعی ما در این دوران این است که کار خانم‌ها به‌عنوان یک ارزش مطرح شده است؛ حال فرقی نمی‌کند که چه کاری باشد. علت این نوع نگاه چیست؟ به‌نظر می‌رسد که جامعه امروزی، آن دامنی را که محل عروج انسان است فراموش کرده، آن مدیریت و آن پاداش‌ها را از یاد برده و آرامش زندگی برایش کم‌اهمیت شده است. برخی تصور می‌کنند که هر اشتغالی برای زنان ارزش است، هرچند کارهای غیر ضروری. صرفاً در پی این هستند که خانم از خانه بیرون برود و چند ساعتی مشغول باشد و سرش گرم باشد. این موضوع ابعاد گوناگونی دارد و نیازمند بحثی مفصل است، ولی آنچه در اینجا به آن بسنده می‌کنیم همین یک جمله است: به یاد داشته باشیم که به اشتغال زنان به‌عنوان یک ارزش نگاه نکنیم و ارزش مدیریت خانه و تربیت فرزند را از یاد ببریم^۲.

حقوق زنان در زندگی زناشویی طبق شرع و قانون

طبق قانون اسلامی و کشور ایران، زنان در زندگی زناشویی یک سری وظایف دارند که به آن‌ها اشاره کردیم. اما در برابر از حقوقی نیز برخوردار خواهند شد. مهریه، نفقه و اجرت‌المثل از حق و حقوق تعریف شده در قانون برای بانوان است. شرایط دریافت مهریه به صورت عندالمطالبه است. یعنی هر زمان زن بخواهد باید پرداخت شود. نفقه نیز از امور واجب بر مردان است که باید رفاه همسرشان در زندگی زناشویی را فراهم کنند. اما اجرت‌المثل برای انجام اموری است که زنان انجام می‌دهند ولی وظیفه‌ی قانونی آن‌ها نیست. انجام امور مربوط به خانه نیز از همین موارد است^۳.

^۱ صحیفه امام خمینی؛ ج ۷، ص ۳۴۱

^۲ همان، ص ۳۴۱

^۳ کلینی، محمد بن یعقوب، الاصول من الکافی، ج ۲، ص ۳۶۰، باب سبب المومن.

بحث و نتیجه گیری

زنان در اسلام جایگاه والای دارند و می‌توانند نقش مهم و تاثیرگذار داشته باشند و مطرح شدن برخی حقوق خاص زن و مرد هیچگاه مانعی بر رشد زنان نیست، وجود شخصیت‌های مانند حضرت فاطمه (س) و حضرت زینب (س) است، زیرا با اینکه زن بودند و در حجاب اسلامی و حفظ شرایط اجتماعی زن بودند اما در تاریخ تاثیرگذار بودند و باعث شدند تا نقش مهمی در تاریخ و تحولات آن ایفا نمایند. نقش آنها در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و به ویژه در زمینه تربیت انسان‌های بزرگ بیانگر این واقعیت غیر قابل انکار می‌باشد. جایگاه و مقام زن در میان روایات و احادیث پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) نیز فراوان به چشم می‌خورد که در مشهورترین آنها همسر داری و حفظ کیان خانواده به عنوان جهاد زنان تعریف شده و تاکید شده است که این گونه زنان که همت خود را صرف خانواده می‌کنند اجر و پاداش جهاد در راه خداوند را خواهند داشت. در روایات پیامبر اعظم (ص) سفارش بر رعایت حال زنان توسط جبرئیل بیان شده و همچنین آزار همسر را موجب پذیرفته نشدن نماز و کارهای نیک دانسته شده و حتی علاقه به زن و عشق به نماز را یکسان یاد کرده تا مقام زن بر همگان مشخص شود.

منابع

۱. آشوب، ابن شهر؛ المناقب، (م ۵۸۸ق).
۲. اعزازی، شهلا، (۱۳۸۵)؛ جامعه‌شناسی خانواده: با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان، شابک ۶۲-۵۵۱۲-۵۵۱۲-X۹۶۴-
۳. بستان، حسی؛ «حقوق زنان»، دانشنامه جهان اسلام.
۴. بنئی، سجاد؛ جلالی کندی، سهیلا؛ «تحلیل مدخل زنان و قرآن»، تحقیقات علوم قرآن و حدیث، ش ۲، (۱۳۹۵)
۵. پروین، جلیل؛ نوری خسروشاهی، پریا؛ مهدوی راد، محمدعلی؛ صفری، علی؛ «مطالعه تطبیقی طلاق»، پژوهش‌نامه قرآن و حدیث، ج ۱۴، ش ۲۸، (۱۴۰۰)
۶. خمینی، روح‌الله؛ صحیفه نور، ۲۲ ج، (۱۳۶۸-۱۳۴۲)
۷. سید بن طاووس، فلاح السائل؛ (م ۶۶۴ق).
۸. سعیدی، فریده، «حجاب»، دانشنامه جهان اسلام، (۱۳۸۷)
۹. ضابطی، اکبر؛ رشاد، معصومه؛ «رویکرد جامعه‌شناختی به سیاست زنان در صدر اسلام»، پژوهش اجتماعی، ش ۴۷، (۱۳۹۹).
۱۰. طبرسی، حسن بن فضل؛ مکارم الاخلاق.
۱۱. عیوضی، محمدرحیم؛ کریمی، غلامرضا؛ «مشارکت اجتماعی زنان»، دانش سیاسی، (۱۳۹۰).
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب، الاصول من الکافی، باب سباب المومن، (م ۳۲۹ق).
۱۳. گولد و کولب؛ فرهنگ علوم اجتماعی (ترجمه محمد جواد زاهدی)، نشر مازیار، چاپ دوم (۱۳۸۴).
۱۴. مرادی خلج، محمد مهدی؛ «زنان صالح در قرآن»، بانوان شیعه، ش ۲۳، (۱۳۸۹)
۱۵. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار، (۱۱۱۰-۱۰۳۷ه).
۱۶. محمدیان، علی؛ سلحشور، بتول؛ «اخلاق تشریع کیفر برای بانوان»، مطالعات زن و خانواده، ش ۲، (۱۴۰۰).